

NTFs Tariffkonferanse, Quality Airport Hotel Gardermoen, 8. og 9. mars

Rustet til hovedoppgjør

Jan Theien, leder av Sentralt forhandlingsutvalg, åpnet med å gi en skisse av det økonomiske bakteppet for årets hovedtariffoppgjør. Årets konferanse var den sjettede i rekken og samlet 42 deltagere.

Det er økonomisk krise i Europa. Men i Norge? Norsk industri går faktisk godt. Mens Europa ikke kan opprettholde dagens velferdsgoder sikrer Den nordiske modellen og trepartssamarbeidet både en høy sysselsetting og en reallønnsvekst i Norge. Om den norske modellen sier Jens Stoltenberg «Det som ikke fungerer må repareres, det som er bra bevares», noe som også kan gjelde for vår forening, innledet Theien.

Vi har bak oss to år med konjunkturnøytral utvikling i bunnen av en moderat lavkonjunktur. Dette ventes å fortsette et par år til, før veksten er ventet å ta seg opp i 2014. Svake vekstimpulser fra internasjonal økonomi motvirkes av økt vekst i innenlandsk etterspørsel. Det er ventet fall i rentene og en moderat vekst fra 2013 igjen. LO og regjeringen varsler på denne bakgrunnen et solidaritetsoppgjør.

I år skal det være hovedforhandling, og det forhandles både om lønn og andre tariffpolitiske spørsmål. Finansiering og tilrettelegging for obligatorisk etterutdanning, kom opp som en del av diskusjonen.

– Trenger Norge et solidaritetsoppgjør? Er tannlegene villige til å følge dette opp og hvem skal vi i så fall være solidariske overfor? spurte Jan Theien forsamlingen.

Norge har verdens høyeste lønnsnivå. Lønnsveksten i perioden 2000–2010 viser at veksten i Eurosonen har vært på drøye to prosent, i Tyskland på sju prosent og i Norge hele 60 prosent. Arbeidsministeren har også understre-

Alexandra Plathe, Klemet Rønning-Aaby, Odd Håker og Elisabeth Østreng holdt foredrag om både pensjon og lønnsforhandlinger.

ket at lønnsoppgjøret i 2012 må bli et solidaritetsoppgjør. Med solidaritetsoppgjør mener man i dag at det må bli et moderat oppgjør, både for industriarbeidere og oss andre. Alle skal følge frontfagets moderasjon under vårens forhandlinger.

Lokal lønnsdannelse

Offentlig ansatte tannleger i fylkeskommunen har forhandlet lønn kun lokalt siden 2002 og oppnådd en god lønnsutvikling på denne måten. Medlemmene i staten og i Oslo kommune har en sentralstyrt lønnsdannelse og har i samme periode hatt en langt dårligere lønnsutvikling. Akademikerne og NTF ønsker en lignende form for lønnsdannelse også her, tilpasset de respekti-

ve tariffområder, og vil fremme krav om det.

I de norske tariffoppgjørene er det konkurranseutsatt industri, frontfagene, som forhandler først. Utfallet av disse forhandlingene er retningsgivende for de andre tariffområdene som forhandler senere. Det vil si at den økonomiske rammen fra frontfaget danner en mer eller mindre fast ramme for hva som kan oppnås i forhandlingene for de andre tariffområdene. I offentlig sektor har flere arbeidstakerorganisasjoner alltid krevd at det skal forhandles etter den utvidede frontfagmodellen. Dette innebærer at det ikke bare er lønnsutviklingen til industriarbeideren som teller med, men også lønna til industrifunksjonæren. I tillegg må det

UTV-lederne Ole Tobias Dahl, Telemark og Stein Tessem, Nord-Trøndelag diskuterer i pausen.

Henrik Andreas Storås, Ellen Holmemo, styremedlemmer i NTFs sentrale forhandlingsutvalg og Torbjørn Fauske, medlem av NTFs hovedstyre.

være rom for justeringer i relative lønninger. Både sentral og lokal lønnsdannelse i industrien må inngå i vurderingene av rammene det forhandles om i tariffoppgjørene.

Vårens hovedtariffoppgjør starter med statlig sektor 12. april kl. 1000. Kommunal sektor starter kl. 1200 og Oslo kommune kl. 1400. Forhandlingsfristen for disse forhandlingene er natt til 1. mai. Før dette vil frontfaget ha startet opp. Industrien vil ha et null-oppgjør i 2012 sies det, og de sentrale tilleggene må ikke bli høyere enn prisveksten. Forhandlingsfristen for frontfaget var 31. mars kl. 2400.

Lynkurs i pensjon

– Pensjon skal ikke være tema i årets lønnsforhandlinger, derfor er det tema her, sa Jan Teien. Det kan bli et tema før en vet ordet av det, og da gjelder det å være godt forberedt. Pensjonsforliket fra 2009 skal evalueres senest innen 2017.

Pensjonsrådgiver Alexandra Plathe, fra advokatfirmaet Steenberg & Plathe AS, ga et lynkurs i de nye pensjonsreglene, som forandrer seg fra år til år. Det er en vanskelig men viktig oppgave å følge med på hvilke økonomiske konsekvenser dette har for en selv. Noen av

hennes viktigste poenger var at man må huske å se på pensjonsordningen som en del av lønn i arbeidsforhold. Pensjonsordning blir stort sett aldri nevnt når en snakker om lønn.

En av de store forandringene som er kommet, er muligheten til tidlig uttak av pensjon samtidig med lønn, hvis man ikke jobber i det offentlige. Dette skal ha mange fordeler. Hun kom også inn på tannlegenenes særaldersgrense, og retten og plikten til å fratruke ved 65 år. En nylig avsagt høyesterettsdom har skapt diskusjon om dette temaet.

Elisabeth Østreng, spesialrådgiver i Samfunnsvitene, fortsatte å snakke over samme tema. Hun begynte med Akademikerne og offentlig tjenestepensjon. Pensjon er ikke bare en del av lønna, det er også et viktig virkemiddel i arbeidsmarkedet. I de siste har det skjedd en revolusjon, og både offentlige og private pensjonsforpliktelser har økt. Mange kommuner har faktisk varslet om at pensjonsforpliktelsene blir for store. AFP og alderspensjon i offentlig tjenestepensjon under press

Det trengs et langsiktig strategiarbeid i forhold til omkamp når det gjelder pensjon, sa Østreng. Hun nevnte spesielt overgangen til netto uførepensjon, som kan få konsekvenser på

annen pensjon over tid. I verste fall kan det ha en dominoeffekt for annen pensjon på et senere tidspunkt.

Det er viktig å beholde arbeidsincentivet. I Folketrygden er det å motta pensjon nå frikoblet fra det å jobbe.

Det er litt pussig at en kan jobbe og ta ut pensjon samtidig i det private, men ikke i det offentlige, i følge de nye ordningene. Men ingen ordning er best for alle.

Den nye måten å tenke på om pensjon, er at de er sparepengene. Nå kan en jobbe og bruke sparepenger samtidig, sa Østreng.

I 1992 endret Gro pensjonsreglene i Norge mer i en bisetning i et revidert budsjett, enn hele pensjonsreformen, ble det for øvrig nevnt senere, noe som viser hvor viktig det er å være godt forberedt på dette området.

Lavtlønte, akademikere og ledere

– Jo flere medlemmer Akademikerne får i statlig sektor, jo større tyngde får de i lønnsforhandlingen. Målet i år er å unngå et nytt avtalestrukturutvalg, som nedprioriterer akademikere og ledere, sa forhandlingsjef i Akademikerne, Odd Håker, og tok for seg lønnsoppgjøret 2012. Det har vært en nominell lønnsvekst på 4,3% fra 2010 til 2011 og 1,2% økning i konsumprisindeksen.

Det er mye snakk om en eksplosiv vekst i lederlønninger, men det store grosset av ledere i NHO har en lønnsvekst som andre. Det er unntakene som blir eksponert i avisa, så dette bildet er ikke riktig, sa Håker.

Flertallet innen de fleste akademiske yrker i dag er kvinner. LO skal ha en likelønns- og lavtlønnsprofil. Men problemstillingen lav lønn i kvinneyrker, gjelder i liten grad for akademikere. Lønnstrinn, lønnsstige, lønnstabeller finnes bare i staten og i Oslo kommune, Akademikernes medlemsorganisasjoner forhandler all lønn lokalt, og er ikke nødvendigvis tjent med å vise solidaritet med dem som har mindre, når det kommer til kroner og øre.

Klemet Rønning-Aaby, leder av LO kommune, snakket videre om lønnsoppjøret fra LOs ståsted. I LO skal alle tariffavtaler ut på uravstemning. De kan ikke vedtas i styret. Dette gjøres for å sikre en demokratisk beslutning. Derfor betyr kjøttvekta mye i LO. Og kjøtt-

vekta i LO er lavtlønnet. Det er også grunnen til at LO alltid vil ha en lavtlønnsprofil. Som det største forbundet, styrer det i stor grad tariffoppgjørene, og det er en konstant kamp for akademikere og ledere å bli hørt i dette selskapet.

Han kom også inn på pensjon: Det eneste temaet under pensjon som kan komme opp under årets hovedforhandlinger, er folketrygdens uførepensjon som er under forandring. Men visse ting må være i orden for at man kan gå fra brutto- til nettoordning. Hans råd var å bli enige om hva som skal være tema for forhandling.

Rønning-Aaby mente at det som har skjedd med bruttogarantien i pensjonsreformen er en vesentlig svekkelse og i tillegg grunnlovsstridig.

Hans råd var å begynne å spare til pensjon tidlig, ellers kan det bli veldig dyrt.

NTFs lønnsundersøkelse

John Frammer, forhandlingsjef i NTF, presenterte noen tall fra NTFs lønnsundersøkelse. Lønnsdatainnsamling ble foretatt gjennom Questback, et online spørreundersøkellesprogram, den første uken i januar blant alle offentlig ansatte. Undersøkelsen skal gjøres hvert år i januar fra nå av. 50% av de spurte svarte, og det ble purret to ganger. Svarprosenten var i underkant av det en gjerne vil ha, men allikevel også god nok til å gi troverdige resultater.

Den årlige undersøkelsen skal danne grunnlaget for NTFs lønnsarbeid framover.

Noen av funnene var:

Alderssammensetningen i offentlig sektor særpreges i følge undersøkelsen av at det er få tannleger i offentlig arbeid mellom 45 og 50 år. Det er flest menn mellom 55 og 64 år, og flest kvinner fram til 34 år.

I noen kommuner er det i følge undersøkelsen ingen som jobber etter 65 år, f.eks. i Akershus og Aust-Agder.

I Rogaland og Sør-Trøndelag er det mange.

Store tannlegegrupper har en årslønn på mellom 500 000 og 800 000, ikke bare ledere. Det er for øvrig store lønnsforskjeller i det offentlige,

Odontologer har hatt en positiv lønnsutvikling i det tiåret som har gått, og har tatt igjen medisinerne.

Undersøkelsen stemmer med den virkeligheten de hvem de? trodde var der, og vil bli god over tid. Det vil bli interessant å se lønnsutviklingen når en undersøker hvert år.

Over 50% svarer at de ikke har bonusordning. Dette stemmer med virkeligheten. Under halvparten har lønnsamtale. Få ønsker kortere arbeidsuke. Under halvparten ønsker ekstra ferieuke. De fleste vil ha mer i lønn.

En viktig påminnelse når det gjelder denne undersøkelsen: opplysningene i NTFs medlemsregister er ikke alltid like oppdatert. Vær flinke til å oppdatere deres egne opplysninger, er oppfordringen.

Lønnsoppgjør, etterutdanning og arbeidstid

Deltakerne var delt i grupper som forberedte temaer til plenumsdebatt.

Lønn

Arbeidsgruppen foreslo at en lønnsøkning fire prosent burde være et realistisk mål. Enkelte mente dette anslaget var høyt. Det er også store forskjeller fylkene i mellom. Statistisk sentralbyrås anslag er i overkant av fire prosent. Så spør det hvor frontfagene og KS havner.

Obligatorisk etterutdanning

Bør en tariffeste dekning til faglig oppdatering? Det var diskusjon om det bør inn i hovedtariffavtalen eller ikke. Dette må kobles til arbeidsgivers plikt til å oppdatere arbeidstaker faglig, og til i helsepersonellovens bestemmelse om faglig oppdatering.

Det er store forskjeller innen fylkene og mellom fylkene i hvor store deler av etterutdannelse og kurs som blir dekket. Foreløpig er dette i utgangspunktet et selvstendig ansvar. Arbeidsgiver har ingen plikt til å finansiere kurs og utdanning. Men som en deltaker formulerte det: «Jeg går ikke på kurs i maskinell endo for å bruke det hjemme». Det vil være et naturlig mål at arbeidsgiver dekker kursvirksomhet i sin helhet, både kursavgift og opphold.

NTF har tatt et politisk standpunkt ved å innføre obligatorisk etterutdanning. Arbeidsgiver må «legge til rette» betyr at en har rett til å gå på kurs, og det bør, fullfinansieres.. Tariffesting eller ikke?

– Vi ønsker å opprettholde lokal avtalefrihet. Det må være en oppgave å forhandle fram en fullfinansiering av obligatorisk etterutdanning i lokale særavtaler, avsluttet Jan Theien.

Arbeidstid og vaktordninger

Østfold, Hordaland og Sør-Trøndelag har frivillige vaktavtaler. Muligheten for pålegge vakt er borte ifølge de nye etiske reglene. Arbeidstidsbestemmelsene sier at en skal ha 35 timer sammenhengende fri i løpet av en uke. Det betyr at vakt i helga skal kompenseres med fridag.

Det ble nevnt at tannleger generelt er litt snille. Leger og veterinærer har vak-

tordninger hvor de kan tjene atskillig mer på en helg.

Her finnes det forhandlingsrom for både lønn og arbeidstid.

Valg

Ny valgkomité for valg til Sentralt forhandlingsutvalg utpekes på tariffkonferansen de årene det ikke er lønnspolitisk forum:

Medlemmene av ny valgkomité er:
Berit Lund-Andersen, Haugaland
Tannlegeforening (TF) Leder.
Tor Olav Sølberg, Sør-Trøndelag TF
Marin Miosku, Oslo TF

Tekst og foto: Kristin Aksnes